Српска теологија данас 2009 (29–30. мај 2009)
Београд: Православни Богословски Факултет, 2010, 103–111

Растко Јовић

докторанд

Недостојност Хришћана као питање социјалне солидарности

Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући тијела Господњега.
(1Кор 11, 29)

Сажетак: Учинило нам се неопходним да речи апостола Павла у 1Кор 11,18–34 изнова прочитамо. Традиција тумачења је углавном ишла мимо контекста у коме апостол изговара ове речи, те се заснивала на њиховом коришћењу у циљу поткрепљења одређених ставова. Полазећи од самог текста и његове социјалне и историјске условљености, покушаћемо да избегнемо опасност учитавања онога чега заправо нема, као и да осветлимо оно што се под теретом тумачења прикрило.

Надамо се да нам покушај објашњења ових стихова у њиховом социјално-историјском контексту може дати један нови увид који ће нам помоћи да на квалитетнији начин разумемо шта значи Евхаристија и аскетски живот у Хришћанству, што ће рећи — тражење Христа у другоме. Живи Христос јесте Онај који може да мења свет и који га непрестано преображава. То је оно што нам апостол Павле оставља да сведочимо. Црква треба да буде сведок једног алтернативног друштва у односу на владајући поредак, и то увек када тај поредак пропагира корупцију, насиље, социјалну неједнакост и неправду, криминал. Овај рад је скроман допринос у приближавању ка једном бољем сагледавању ових речи како бисмо били у дијалогу са Апостолом Павлом и данас.

Кључне речи: евхаристија, аскеза, банкет, солидарност, алтернативно друштво

Јер прије свега, кад се сакупљате у Цркву, чујем да постоје подјеле међу вама, и нешто од тога вјерујем. Јер треба и подвајања да буду међу вама, да се покажу који су постојани међу вама. Кад се, дакле, сакупљате на једно мјесто, не једе се вечера Господња; Јер свако своју вечеру прије других једе, те један гладује а други се опија. Зар немате кућа да једете и пијете? Или презирете Цркву Божију и срамотите оне који немају? Шта да вам кажем? Хоћу ли вас зато похвалити? Не похваљујем. Јер ја примих од Господа што вам и предадох, да Господ Исус оне ноћи кад бјеше предан, узе хљеб. И захваливши преломи и рече: Узмите, једите, ово је тијело моје, које се за вас ломи; ово чините у мој спомен. Исто тако и чашу, по вечери, говорећи: Ова је чаша Нови Завјет у мојој крви; ово чините, кад год пијете, у мој спомен. Јер кад год једете овај хљеб и чашу ову пијете, смрт Господњу објављујете, докле не дође. Тако који једе овај хљеб или пије чашу Господњу недостојно, биће крив тијелу и крви Господњој. Али човјек нека испитује себе, и тако од хљеба нека једе и од чаше нека пије. Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући тијела Господњега. Зато су међу вама многи слаби и болесни, и доста их умире. Јер да смо сами себе испитивали, не бисмо били осуђени. А кад нам суди Господ, кара нас, да не будемо осуђени са свијетом. Стога, браћо моја, кад се састајете да једете, ишчекујте један другога. Ако ли је неко гладан, нека једе код куће, да се на осуду не састајете. А остало уредићу кад дођем. (1Кор 11, 18–34)

1. Увод

Учинило нам се неопходним да ове познате и много пута тумачене стихове апостола Павла у 1Кор 11,18–34 изнова прочитамо. Традиција тумачења је углавном ишла мимо контекста у коме апостол изговара ове речи, те се заснивала на њиховом коришћењу у циљу поткрепљења одређених ставова.[1] Полазећи од самог текста и његове социјалне и историјске условљености, покушаћемо да избегнемо опасност учитавања онога чега заправо нема, као и да осветлимо оно што се под теретом тумачења прикрило.[2] Од разумевања поруке коју апостол Павле упућује Коринћанима зависи и то како ћемо схватити шта он то говори и нама данас. Овај рад је скроман допринос у приближавању ка једном бољем сагледавању ових речи, без претензије на исцрпну анализу. У том смислу, надам се да све ово никако неће бити дисонантно тумачење у односу на Оце и њихово поимање *недостојної* причешћа[3].

2. Историја и контекст

Коринт је, иако место на Истоку, био строго римска провинција, коју је основао Јулије Цезар 44 г. пре Христа.[4] Град је имао развијену економију, захваљујући свом добром положају, будући да се налазио на главном трговачком путу оног времена. Обимном трговином омогућавао је просперитет својим грађанима, што је мамило мноштво различитих људи да постану његови становници. У време апостола Павла, градови не само да су имали спољне зидове, него и унутрашње како би делили различите слојеве становништва унутар истог града.[5] Тиме је само јасније била наглашена класна структура становништва, као и поделе међу њима.

Дакле, налазимо се у једном паганском граду који је одржавао чврсте везе са Римом преко својих угледних људи. Угледни људи су редовно приносили жртву боговима и доказивали своју лојалност Риму. Поред тога, град је био још млад па је имао потребу да стекне свој посебан идентитет.

У својој мисији ширења хришћанства, апостол Павле је често користио синагоге (приватне куће адаптиране за јеврејску заједницу) или пак приватне куће људи у одређеном месту.[6] Значај који је кућа угледног домаћина могла да има играло је битну улогу у даљем ширењу мисије кроз сплет друштвених односа. Синагоге је Павле више употребљавао како би богобојажљиве[7] привео хришћанству, него што је ве-

---

[1] Уже етичко посматрање овог одељка такође можемо уочити и код новијих погледа на ову посланицу: Епископ др Митрофан (Кодић), Увод у Свето Писмо Новога Завета, (2006), Београд, стр. 241., као и: Тумачење Посланице прве Коринћанима: приредио и прилагодио за ученике богословија, по коментарима архимандрита др Јустина Поповића, професора Универзитета, Митрополит добробосански Николај, (1999), Дабар и богословија Света Три Јерарха, Србиње, стр. 85.

[2] Значајно је уочити како Свети Јован Златоусти у тумачењу 1Кор 11 полази првенствено од социјалне анализе заједнице и на тај начин добија исправно тумачење целокупне главе (Хомилија XXVII: PG 61.223 — PG 61.232).

[3] О поимању причешћа код Отаца можемо наћи: Daniel J. Sheerin, The Eucharist, (1986), Michael Glazier, Wilmington, Delaware као и Olivier Clément, The Roots of Christian Mysticism, (1995), New City Press, New City, London.

[4] Andrew D. Clarke, Serve the Community of the Church, (2000), William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, Cambridge, U.K., стр. 174.

[5] Social World of Luke-Acts, Models for Interpretation, ed. Jerome H. Neyrey, (1999), Hendrickson Publishers, Peabody, MA, стр. 144.

[6] О Апостолу Павлу и значају куће у његовој мисији до сада најопсежнија студија: Roger W. Gehring, House Church and Mission: The Importance of Household Structures in Early Christianity, (2004), Peabody: Hendrickson Publishers, MA

[7] Богобојажљиви су били они коју су симпатисали Јудејство, али нису били интегрални део Јеврејске заједнице, L. V. Rutgers, The Hidden Heritage of Diaspora Judaism, (1998), Peeters Publishers, Peeters — Leuven, Belgium, стр. 33.

ровао да ће Јевреји поћи за њим.[8] Приватне куће су, дакле, постале матичне ћелије, од којих се блага вест разглашавала у једном месту. Драма ширења хришћанства се одигравала у кући која је морала бити довољно велика како би се у њој могла сабрати заједница хришћана. Подробније анализе имена која Павле спомиње у својим посланицама, говоре нам да су људи које је он налазио да буду домаћини једној локалној цркви били имућнији људи.[9] Они нису неминовно заузимали високе позиције у градској администрацији, али су свакако имали одређени углед који им је богатство давало.

2.1. Систем патрона

Римска кућа није била само приватни простор, пред вратима се није завршавао јавни живот како би отпочео приватни. Сама кућа са својом структуром била је и јавни и приватни простор. Патронажни систем, као строга одлика римских провинција, означавао је бригу богатијег члана једне друштвене заједнице према онима који су били сиромашнији.[10] Патрон је био богатији члан друштва који је имао своје клијенте, тј. оне који нису били богати као он. Богати патрон би помагао клијентима у једном месту, стицао њихово поштовање, а преко њих и углед у друштву.

Клијенти једног патрона били су у обавези да свако јутро буду присутни код патрона на јутарњем поздраву (salutio).[11] Патрон би им често тада давао храну, или нешто друго чиме би изражавао бригу за њих. Овакав однос је само ојачавао позицију богатог домаћина који би на тај начин показивао своју бригу за социјалну стабилност места, чувајући град од побуна сиромашних. Напредак и благостање самог града је управо зависило од ових патрона и њиховог личног ангажмана.[12] Подржавани од Рима, такви људи би често добијали и додатне привилегије. Дакле, кроз овај систем патронаже, кућа је постала центар испреплетане мреже односа зависности између различитих слојева друштва. То је доприносило јачању друштвене „неједнакости", јер су клијенти остајали у зависном положају и без много могућности.

2.2. Банкет — изражај неједнакости

Банкет је у грчко-римском свету често означавао не само заједничко јело, него и позорницу на коју би били позвани пријатељи, али и клијенти. Позив клијенту да дође на јело у кућу патрона није било нешто уобичајено.[13] Често се дешавало да патрон даје храну своме клијенту, али не и да га зове у кућу на јело.[14] Социјална и економска

[8] John Dominic Crossan, Jonathan L. Reed, In Search of Paul: How Jesus' Apostle Opposed Rome's Empire with God's Kingdom, (2004), HarperOne, HarperSanFrancisco, стр. XI

[9] У посланици Коринћанима имамо наведено чак 16 имена; додајући и породице око тих имена можемо претпоставити да је Црква у Коринту могла бројати између 40–50 људи. За разлику од других посланица овде имамо највише података о структури заједнице, сем оне у Риму. О самој композицији заједнице исцрпно се може наћи код: Jerome Murphy-O`Connor, OP, Paul — A Critical Life, (1997), Oxford University Press, Oxford, New York, стр 271–273

[10] Патрон би за клијенте обично узимао оне који су били сличног статуса, али недовољно богати. Клијенти су могли бити и његови бивши робови који су стекли слободу: Bruce Winter, Seek the Welfare of the City, (1994), William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, Te Paternoster Press, Carlisle, стр. 45.

[11] Bruce Winter, Seek the Welfare of the City, (1994), William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, Te Paternoster Press, Carlisle, стр. 46.

[12] Исто, стр. 29.

[13] Лк 17, 8 — И сам Христос сведочи стање тога времена, тј. да је тешко јести господару са слугама. Тек када господар једе, онда могу доћи слуге да једу. Дакле, могућност да се заједно једе није постојала, јер су слични могли јести са сличнима: Social World of Luke-Acts, Models for Interpretation, ed. Jerome H. Neyrey, (1999), Hendrickson Publishers, Peabody, MA, стр. 379.

[14] Није било неуобичајено у грчко-римском свету да патрон даје храну својим клијентима уместо да их позове на јело у своју кућу: Paul Bradshaw, Eucharistic Origins, (2004), Alcuin Club Collections 80, SPCK, London, стр. 68.

раслојавања била су доста дубока. Банкети су били прилика да се истакне социјална разлика, а неретко су на њима понижавани клијенти тако што су им даване мање порције хране. Манипулацијом моћи наглашавала се друштвена неједнакост.[15] То понижење се огледало кроз различиту расподелу хране по квалитету и квантитету на различите столове.[16] Дакле, позвани би били различити слојеви друштва што је значило да је банкет имао једну „опште укључујућу“ димензију. Позив је био упућен многима, у контексту позива није било дискриминације људи по њиховом социјалном статусу. Дискриминација се јављала онога тренутка када је требало да се седне за трпезу и једе. Апостол Павле прихвата позитивне карактеристике банкета, његов „укључујући карактер“ који је означавао прихватање различитих слојева људи као и могућност да се сви заједно сабирају на једном месту како би јели.

Легални обичај у римским провинцијама у вези са банкетом, као што смо видели, јесте било изражавање социјалних разлика кроз место и количину хране која се једе на банкету. За Павла је следећи корак било да ово исправи како би банкет добио нове карактеристике, нову димензију — евхаристијску. У *евхаристијском делу* није смело бити понижавања и ниподаштавања другога. Дакле, социјалне разлике неће бити укинуте, али ће на евхаристијској вечери постати неважне у односу на вредност *заједништва* и *солидарности* сабраних.

3. „Ограничена револуција“ Апостола Павла

У Римско социјално окружење, оно окружење које смо управо описали у претходном поглављу, долази апостол Павле.[17] Он у тај систем покушава да угради Цркву, један нови менталитет. Настојећи да угради у кућу нови етос, Павле користи нешто што бисмо могли окарактерисати као „револуција ограниченог карактера“. Наиме, његова првобитна брига је била да заједница опстане, те стога он не жели да учини нешто „револуционарно“, што би могло да угрози и само постојање Цркве. Он се одлучује да развија једно ново поимање стварности када је у питању сабрање хришћана око молитве и причешћа. Што се тиче једног ширег социјалног контекста, Павле остаје поприлично суздржан.[18] Оно што се њему чинило да је битно јесте да хришћани у срцу свог живота, у свом молитвеном сабрању, развијају један нови сплет односа, једно ново разумевање тог односа. Такво схватање међусобних односа, са протоком времена ће полако почети да захвата и цело друштво.[19] Дакле, тај нови менталитет које хришћанство доноси са собом неопходно је, по Павлу, да се прво развије међу њима кроз богослужење, а затим да тај менталитет они проносе

[15] Bruce Winter, After Paul Left Corinth, (2001), William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, Cambridge, U.K., стр. 193.

[16] Wayne Meeks, The First Urban Christians, (1983), Yale University Press, New Haven and London, NY, стр. 68, 159; Римски обичај је био да се служе различите врсте хране различитим категоријама људи. Сведочанства даје Плиније Млађи, као и Јувеналова Пета Сатира: Jerome Murphy O'Connor, House-Churches and the Eucharist, стр. 134., у књизи: Christianity at Corinth, The Quest for Pauline Churches, ed. Edward Adams and David G. Horrell, (2004), Westminster John Knox Press, Louisville, London.

[17] Занимљиво је уочити да апостол Павле због свега одбија материјалну помоћ од Коринћана (1Кор 9, 12–15), али прихвата помоћ од Филипљана (Фил 4, 15–19). Очигледно је да ни сам Апостол Павле није желео да упадне у мрежу моћи и манипулације која би га контролисала.

[18] То се види кроз посланице Колошанима и Ефесцима, а још и више кроз Пасторалне посланице које одражавају конзервативнији дух.

[19] Идеја Тела Христовог коју Павле користи у овој посланици нема за циљ да се односи са светом, да ступа директно са њим у однос. Ова идеја је превасходно за унутрашњу употребу у самој заједници. Пре би се могло рећи да она индиректно има последице по цело друштво, јер заједница сведочи једно ново постојање стварајући квалитативни утицај на друштво око себе: Robert Banks, Paul's Idea of Community, (2002), Hendrickson Publishers, Peabody, MA, стр. 64.

у само друштво. То је та „ограничена револуција“, која постепено треба да захвати друштво, један шири контекст. Стога можемо слободно рећи да је апостол Павле овде покушавао да ослободи клијенте из обруча патрона, барем у оквиру њиховог заједничког сабрања.

Шта је то што апостол жели да посведочи хришћанима? То је превасходно да они схвате јединство свих у Христу. И крштењска формула коју налазимо у Гал 3, 28 јесте најочигледнији позив на јединство. Разлике се не укидају у Гал 3, 28. Не укида се полна, социјална или етничка разлика, али те разлике више нису препрека за однос са Богом. Однос са Богом се сада остварује кроз Исуса Христа, кроз Његово Тело чији смо ми удови.[20] Павле захтева да се хришћанска вечера врши у заједништву, без обзира на социјалне разлике верника. Апостол се тако супротставља доминантној политици и култури, што ће рећи да он није само пропагирао један нови култ, него једно алтернативно друштво.[21] То алтернативно друштво је требало да функционише на заједништву и солидарности чланова.[22]

4. Евхаристијска вечера као банкет

Оно што нам сведочи 1Кор 11, 18 показатељ је, заправо, како ови први хришћани нису били спремни ни за један мали корак ка прихватању хришћанских вредности у својим кућама. Евхаристијску вечеру они су потпуно поистоветили и доживели као грчко-римски банкет. Баш због свог конформизма са друштвом, заједница у Коринту била је мање од других у конфликту са грчко-римском културом.[23] Почетак у 1Кор 11, 18 нам показује да су богатији чланови долазили раније како би избегли да једу заједно са сиромашнима — клијентима. Богати су могли доћи у оно време када су они то желели, јер им је то омогућавао њихов положај. Клијенти су пак морали поштовати одређену сатницу када би се могли појавити на вратима домаћина. Имућнији чланови су долазили раније и доносили више хране са собом, што је доводило до тога да су се неки преједали и опијали у изобиљу. Ови други, релативно сиромашнији (или по апостолу Павлу „немајући“ — μὴ ἔχοντας) долазили би касније и нису добијали исту храну, него само остатке. Тако у 1Кор 11, 22 апостол каже: „Немате кућу да једете и пијете у њој? Или Цркву Божију презирете и оне који немају (немајуће) понижавате?“[24] Тумачећи стих у 1Кор 11, 22, свети Јован Златоусти такође закључује да није само сиромашни увређен, него и цела црква. То је јасна идентификација између Христа и других, немајућих чланова: Ἰδοὺ τοίνυν καὶ τετάρτη κατηγορία, ὅταν μὴ πένητες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία ὑβρίζηται (PG 61.228). Дакле, ако богатији већ долазе раније и не могу дуго чекати ове друге, јер огладне, требало је да једу код куће.[25]

[20] Ср. 1Кор 12:12, 20, 27 — Јер као што је тело једно и уде многе има, а сви уди једног тела, премда су многи, једно су тело: тако и Христос. Сад су пак многи уди, а једно тело. А ви сте тело Христово, и уди међусобом.

[21] Richard Horsley, Paul's Assembly in Corinth: An Alternative Society, у књизи: Urban religion in Roman Corinth: interdisciplinary approaches, ed. Daniel N. Schowalter, Steven J. Friesen, (2005), Harvard Theological Studies, Harvard Divinity School, MA, стр. 392.

[22] Исто, стр. 394.

[23] Andrew D. Clarke, Serve the Community of the Church, (2000), William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, Cambridge, U.K., стр. 185.

[24] Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας.

[25] Bruce Winter, After Paul Left Corinth, (2001), William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, Cambridge, U.K., стр. 143.

5. Недостојност

Могуће је такође претпоставити да су сиромашни били одвојени, како би јели за другим столом, а не заједно са осталим члановима. На основу димензија куће и броја хришћана може се претпоставити да нису сви могли стати у триклинијуму,[26] него да је сасвим могуће да су ови који би касније дошли били служени изван, у атријуму куће.[27] Другим речима, сабрани хришћани су јели различиту храну, на разним местима у кући, у разна времена.[28] Сада само можемо замислити ту слику, која је била више него отужна за апостола Павла, те отуда и разумљива горчина у његовим стиховима. Он је разочаран небригом, одбацивањем и понижавањем „немајућих" чланова од стране релативно богатих. Дакле, удови Тела Христовог су раздвојени јер једни једу раније, други касније, и то на различитим местима. Једни једу више, други мање; једни се опијају док други у тишини то посматрају. Сабрани хришћани који чине Тело Христово су подељени, па је тако и Христос раздељен. Грех богатих јесте управо грех према Телу Христовом које разбијају грешећи против ближњег (оног који нема), не видећи у њему Христа. Дакле, како је могуће пити из Чаше и јести Хлеб, а при томе не видети да су и ови други такође исто то Тело, исти Христос којим се присаједињујемо кроз причешће?[29] На овај начин апостол Павле прави свезу између *ломљења хлеба* и *Цркве као једноī Тела* (1Кор 11, 24–29). По апостолу Павлу, Један Хлеб једнако је — Једно Тело.[30] Много зрневља жита постаје један хлеб, и много гроздова постаје једно вино — симболизам многих (мноштва) да постају једно, главни је састојак евхаристијског јела.[31]

5.1. Недостојност-поништење солидарности

Наглашеније корпоративно разумевање Тела Христовог код апостола Павла долази до изражаја у следећим стиховима: „Јер који *недостојно* (ἀναξίως) једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући (μὴ διακρίνων)[32] тела Господњег" (1Кор 11,29). Тако који **недостојно** једе овај хлеб или пије чашу Господњу, крив је Телу и Крви Господњој." У конкретном тексту **ἀναξίως** означава у овом контексту „недолично стање". Дакле, ко у недоличном стању поделе, понижавања, опијања и поништења другог на конкретном сабрању, једе Хлеб и Вино, чини то себи на суд. Јер каквим судом суди брата поред себе, не признајући му да је и он заједно са њим тај који изграђује Христа, тако ће и њему онда бити суђено. Стихове у 1Кор 11,29 можемо тумачити и као инсистирање на **солидарности** заједнице.[33] Слично при тумачењу ових одељака размишља и Свети Јован Златоусти па закључује: „Крв сте Господњу

[26] Триклинијум, то је била дневна соба у римској кући. Атријум је био отворен централни простор куће.

[27] Jerome Murphy O'Connor, House-Churches and the Eucharist, стр. 134., у књизи: Christianity at Corinth, The Quest for Pauline Churches, ed. Edward Adams and David G. Horrell, (2004), Westminster John Knox Press, Louisville, London.

[28] John Dominic Crossan, Jonathan L. Reed, In Search of Paul: How Jesus' Apostle Opposed Rome's Empire with God's Kingdom, (2004), HarperOne, HarperSanFrancisco, стр. 340.

[29] Јасну свезу између једног Хлеба и једног Тела Павле прави у 1Кор 10, 17: ὅτι εἷς ἄρτος, ἕν σῶμᾰ οἱ πολλοὶ ἐσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν. То значи да за Павла хлеб није питање неког јединства само у есхатолошком контексту, него питање јединства у садашњости. John Dominic Crossan, The Birth of Christianity,(1998), HarperSanFrancisco, A Division of HarperCollins Publishers, стр. 441–442

[30] О корпоративном разумевању Тела Христовог погледати: Рим 5 и Рим 8. О теологији апостола Павла у контексту корпоративног разумевања Христа: James Dunn, The Theology of Paul the Apostle, (2005), T&T Clark, London, стр. 534.

[31] О симболизму хлеба и вина: John Dominic Crossan, The Birth of Christianity,(1998), HarperSanFrancisco, A Division of HarperCollins Publishers, стр. 441–442.

[32] διακρίνω — Разликовати, направити разлику (између људи); BW6.

[33] Robert Banks, Paul's Idea of Community, (2002), Hendrickson Publishers, Peabody, MA, стр. 59.

окусили, а нити брата свог не познаш (препознаш). Каквог си уступка достојан?“[34] Не познати и не препознати у другоме Христа, без обзира на све разлике које постоје међу нама, чини да ми сами поништавамо заједницу са другим, али и заједништво са Христом.[35] Тако и свети Јован Златоусти тумачећи 27. стих каже да се недостојност огледа у томе што тај „имајући“ равнодушно (са апатијом) гледа на сиромашног, понижавајући га небригом.[36]

5.2. Недостојност изнад морализма

Управо тако треба да посматрамо и ову изјаву апостола Павла. Дакле, ко не разликује да су „немајући“ такође Тело Христово, тај онда пије себи на суд и осуду причешће! Како је могуће пити Тело и Крв Господа, а истовремено одбијати и ниподаштавати Његово конкретно Тело у конкретном сабрању? Храна је света јер се учесници обавезују да ће је делити између себе онако како их је научио Исус Христос.[37] Хришћани тако сведоче да је Бог присутан онда када су јело и пиће дељени међу њима једнако. То је основа Павлове логике која стоји иза ових речи које дају јасну целину посланици. О свези између евхаристије и помоћи сиромашнима наставило је да се пише и у каснијим хришћанским списима.[38] Дакле, постоји интимна повезаност између дељења јела и међусобне љубави која се очекује од учесника.[39] Сабирајући се дакле, не треба да чинимо ништа недостојно: да не понижавамо брата, да будемо незаинтересовани за сиромашног и да тако не вређамо Цркву.[40]

6. Евхаристијско сабрање — алтернативно друштво

Видимо да за Павла сабрање хришћана око причешћа представља један изванредан догађај који захтева напор свих који у њему учествују. То је напор да се превазиђу дубоко укорењене социјалне разлике на којима је почивао тадашњи систем, то је позив за излазак изван оквира друштва и остварење једне нове стварности кроз јединство у Исусу Христу. Храна и пиће су материјалне основе живота па тако Ве-

[34] PG 61, 230: αἵματος ἐγεύσω Δεσποτικοῦ, καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐδὲ οὕτως ἐπὶγινώσκεις˙ καὶ ποίας ἄξιος εἰ συγγνώμης.

[35] Светост јела се огледала у самом сабрању, а не у посебном ритуалу хлеба и вина. Тек ће се Јовановим јеванђељем то изменити, кроз идентификацију Христа са Пасхалним јагњетом, а саме Тајне Вечере са Пасхалном вечером. Више о овоме погледати у студији: Bruce Chilton, A Feast of Meanings, Eucharistic Theologies from Jesus through Johannine Circles, (1994), E. J. Brill, Leiden, The Netherlands.

[36] PG 61.230: Πῶς γὰρ οὐκ ἀναξίως, ὁ περιορῶν πεινῶντα; ὁ καταισχύνων πρὸς τῷ περιιδεῖν.

[37] John Dominic Crossan, The Birth of Christianity, (1998), HarperSanFrancisco, A Division of HarperCollins Publishers, стр. 444. Такође, у контексту банкета Dennis Smith закључује да је за ондашњу идеологију јасно схватити и Евхаристијско јело као оно које је своју моћ стицало кроз учествовање заједнице у њему и стварању фиктивне породице (у односу на природну), Dennis Smith, The Greco-Roman Banquet as a Social Institution, (2003), Prepared for the Meals in the Greco-Roman World Consultation AAR/SBL Annual Meeting Atlanta, November, стр. 8.

[38] За Кападокијске Оце постоји јасна свеза између Литургије, социјалног поретка и јавног живота. Више о томе: Susan R. Holman, The Hungry Are Dying, (2001), Oxford University Press, такође: Rastko Jovic, Wealth and Poverty in the Sermons of the Cappadocian Fathers, Thesis (M. Th.)–Holy Cross Greek Orthodox School of Theology, (2005), Brookline, Massachusetts. За уопштени преглед социјалног ангажмана ране Цркве: Martin Hengel, Property and Riches in the Early Church, (1974), SCM Press Limited, London and Fortress Press, Philadelphia.

[39] Занимљиво је уочити како Јованово јеванђеље не садржи опис Евхаристије. Gustavo Gutiérrez сматра да то није ни мало случајно, јер уместо Евхаристије свети Јован описује прање ногу које чини Христос својим ученицима. На тај начин је Јованово јеванђеље, у вези са Евхаристијом, ставило нагласак на истинско људско заједништво, на гест служења и љубави, Gustavo Gutiérrez, A Theology of Liberation: Mistery, Politics, and Salvation, (1992), Orbis Books, New York, стр. 149.

[40] Свети Јован Златоусти, Хомилија XXVII, PG 61, 229: καὶ σὺ μηδὲν ἀνάξιον ποίει τῆς εὐχαριστίας, μηδὲ καταισχῦνε τὸν ἀδελφόν, μηδὲ περιόρᾳ πεινῶντα, μὴ μέθυε, μὴ ὕβριζε τὴν Ἐκκλησίαν.

чера Господња јесте и политичка критика и економски изазов друштву, бивајући истовремено и свети обред — литургија.

Из стихова наведених видимо јасно Павлову критику владајуће политике и социјалног поретка оног времена. Систем неправде и неједнакости треба да буде уклоњен у евхаристијском сабрању. Са протоком времена, те разлике и окошталост друштва треба да буду превазиђени и у широј социјалној заједници. Овде на делу имамо оно што смо на почетку означили као „ограничену револуцију". Павле хоће да окрене систем који преовладава, али то жели да учини првенствено у срцу хришћанског живота. Дакле, систем социјалне неједнакости који влада у друштву и који се изражава и на банкету треба да буде превазиђен. Простор сабрања око Христа јесте простор једнакости свих у односу са Њим, без обзира на социјалне, интелектуалне, политичке и полне разлике. Управо се тако Павле борио против Римске Империје, покушавајући да изгради глобалну правду на локалном, свакодневном животном плану.

6.1. Аскеза као солидарност

Аскеза коју апостол Павле овде тражи од верујућих јесте тешка и свеобухватна. Та аскеза подразумева да Тело Христово за нас не буде неки имагинарни концепт, него да буде потпуно практична стварност. Тело и Крв нису Тело умрлог Христа или страдалног Христа. Тело јесте **живо тело** које мења сваког верника, отварајући га за нови живот.[41] Разумевање Тела Христовог као живог тела, а не као статичног историјског Исуса, отвара нас увек изнова за једно ново сагледавање стварности. Оно пружа слободу да се разбијају и превазилазе концепти свих оних који би желели да Тело Христово пасивизирају, како у односу на свет, тако и у односу на сваког верника понаособ.

Аскеза, предложена од апостола Павла, подразумева да не разумемо причешће у неком супстанцијалном смислу, где спасење добијамо кроз пијење Крви и једења Тела Христовог уз истовремено одбијање или незаинтересованост[42] за људе око нас, конкретне људе на конкретном сабрању. Од изузетне је важности да уочимо како у овим стиховима апостол Павле не усмерава своју критику на непоштовања елемената хлеба и вина (супстанцијално разумевање) од стране сабраних, или на квалитет односа сваког појединца са Богом. Његова критика превасходно је усмерена против понашања једних учесника овог догађаја према другима.[43] Основни грех јесте разбијање заједништва и солидарности под теретом владајуће социјално-економско-политичке културе Коринта. Аскеза коју од нас тражи апостол Павле јесте нешто немогуће, утопијско, а то је да у брату до нас нађемо и препознамо Христа. Можда то неком изгледа као утопија, као лудост за овај свет. Па ипак, хришћански је радити на томе, до самог краја.

7. Закључак

Кроз стихове у посланици 1Кор 11, 18–34 апостол Павле и нас данас позива, као и онда Коринћане, ка једном новом етосу живота, једном новом искуству које треба

[41] У овом светлу на Тело Христово гледају и Игњатије Богоносац и Јустин Мученик: Philip Bradshaw, Eucharistic Origins, (2004), Alcuin Club Collections 80, SPCK, London, стр. 89.

[42] Швајцарски социјалиста Ragaz наглашава да постоји трагични јаз између верника који су незаинтересовани за Царство Божије и атеиста који желе изградити Царство, али који не верују у Бога: In the World, of The Church: A Paul Evdokimov Reader, ed. Michael Plekon & Alexis Vinogradov, (2001), St Vladimir's Press, Crestwood, NY, стр. 74.

[43] Robert Banks, Paul's Idea of Community, (2002), Hendrickson Publishers, Peabody, MA, стр. 83.

да се живи не само у оквирима зидина храма, него у нашој свакодневици. То је онда један свеобухватнији покрет ка новом сагледавању живота и брига за заједницу.

Кроз овакво схватање можемо разумети да хришћанство превазилази оквире крутог морализма, те да се не може поистоветити са њима, јер се хришћанство тиче целог човечанства у тоталитету његовог односа са Богом. Посматрање света и односа са Богом у целовитости, садржи у себи клицу обухватног посматрања живота. Политички активизам, економска борба, тежња ка мањим социјалним раслојавањима, све то јесте брига и борба за човека до нас, која се у својој бити претвара и у бригу за нас саме. Не можемо више допуштати поделу света, његову насилну секуларизацију кроз вештачку поделу на духовне и материјалне проблеме. Кроз *материјалне* елементе Хлеба и Вина Христос нам даје *духовно* искуство будућег живота. Ту нема поделе и разбијања слике света у којем живимо.

Надамо се да је покушај објашњења ових стихова у њиховом социјално-историјском контексту донекле омогућио један нови увид који се темељи на истински аскетском виђењу света, што ће рећи — тражењу Христа у другоме. Чини нам се да моралистичко објашњење ових стихова, само по себи нужно ограничено, није задовољавајуће и не доприноси истинском сведочењу хришћанства у данашњем свету. Такво виђење често доживљава Христа као пасивног учесника у нашем односу са Њим, што нас кад-тад може завести у самозадовољавајућу учауреност. Затварање према другоме, као и према свету уопште, у супротности је са позивом Христа. Живи Христос јесте Онај који непрестано мења свет и преображава га, и то је оно што нам апостол Павле оставља да сведочимо. Дакле, Црква није и не сме да буде само једна заједница људи која се сабира једном седмично. Она треба да буде сведок једног алтернативног друштва у односу на владајући поредак, и то увек када тај поредак пропагира насиље, неједнакост, корупцију, малтретирање других. Останемо ли неми сведоци свега тога, онда нам је свако евхаристијско сабрање „на суд и осуду“.

For he who eats and drinks in an unworthy manner eats and drinks judgment to himself, not discerning the Lord's body.

(1 Corinthians 11, 29)

Abstract: We find it necessary to read again these well known words of Apostle Paul in 1 Corinthians 11, 18-34. Tradition of exegesis usually didn't take much in account the context in which Apostle Paul brings these words. For that reason, these words had been used to support different views in different times by theologians. We'll try to give fresh meaning to these words respecting their social and historical circumstances in which they arose. At the same time, we'll try to avoid danger of imputing those things that actually do not exist in the text enlightening those facts of the text that had been overlooked and hidden for a long time.

We hope that our attempt to clarify these words in their socio-historical environment will be helpful tool that will empower us to understand better what Eucharist and ascetic life mean in Christianity, i.e. quest and search of Christ in others. Living Christ is our quest and that Christ is the One who can change the world and who changes the world. This powerful message is actually what Apostle Paul wants to tell us, to make us witnesses of this truth. Church should be witness of one alternative society against the structures of power in the world, against those structures that propagate corruption, violence, social inequality, injustice and criminal. This paper is a contribution to the better apprehension and appropriation of these words in order for us to communicate with Apostle Paul today.

Keywords: Eucharist, Ascetics, Banquet, Solidarity, Alternative Society